

# Dünyadaki Kriz, Doğru Dış Açık ve Bize Sunulan Fırsat: Hükümet IMF ile Anlaşmamalıdır

**Cem Mehmet BAYDUR**  
Muğla Ün. İİBF İktisat Bl.

## Giriş

Son zamanlarda cari işlemler dengesindeki bozulma ile kur arasında çok kuvvetli bir ilişki olmadığı yolunda çıkarımlar yapılmakta, cari işlemler dengesindeki bozulmanın yapısal nedenlerden ve enerji fiyatlarındaki artıştan kaynaklandığı iddia edilmektedir. Hatta esnek kur sisteminde bile 2000’li yıllarda cari işlemler dengesinin bozulma sürecinin giderek artması, ihracatçıların kurun değerlendiği yolundaki şikayetleri görmezden gelinmiştir. Temelde esnek kurun etkin bir şekilde çalışabilmesi için uluslararası faiz farklılığı olması koşulu dikkate alınmadan ortaya çıkan sonuçlardan, piyasa veya Türkiye’nin ekonomik yapısı sorumlu tutularak, cari işlemlerdeki bozulma süreci katlanılması gereken bir zorunluluk olarak gösterilmiştir.

Bu tür bir bakış açısı iktisat bilimini ve onun çok önemseydiği fiyatları görmezlikten gelme ile eşdeğer bir yaklaşımdır. Eğer bir piyasadan bahsediyorsak iktisadi analiz açısından iki denge unsurundan bahsedebiliriz. Bunlar; denge değişim miktarı ve denge fiyatıdır. Ödemeler dengesinden kur, denge kuru değilse ödemeler dengesinin açık vermesi gerekir. Makro açıdan ödemeler dengesindeki açık, cari işlemler açısından başka bir şey değildir. Cari denge, açık kur ve gelir düzeyinin bir fonksiyonudur. Cari açık; kur, gelir ve harcama düzeyinin dengede olmadığını göstermektedir. Kısa dönemde açıklar sürdürülebilir olsa da nihayetinde sürüp gidemez. Sürüp gitmesi içinde genelde harcama değiştirici ve kaydırıcı olarak ifade edilen politikalar ve araçların kullanılması gerekir. Kullanılacak araçlar ya doğru bir kurun ya da doğru bir harcama düzeyinin oluşmasını ya da her ikisinin de değişmesini sağlamak peşindedir.

Bütün diğer makro ekonomik politika araç kullanımını, toplam geliri ülke içinde ve ülke dışında üreticiler ve tüketiciler arasında yeniden dağıtacağı için ciddi bir siyasal maliyeti vardır. Örneğin; kurların değişmesine izin vermeden değerlendirilmiş

kurlar altında ödemeler dengesini denkleştirmek için harcamaları kısıcıcı politikalarla bir miktar intibak sürecinin çalışması ülke sakinlerinin, çalışanların ve ihracatçıların gelirlerinin azalması, ithalatçı ve yabancı ülke sakin ve çalışanlarının gelir düzeyinin korunması anlamına gelmektedir. Tersine kurların ve fiyatların değişmesine izin vererek harcamaların kayması ve bileşimini değiştirmek ödemeler dengesini sağlayan bir yol olsa da ihracatçıların ve ülke sakinlerinin geliri ve istihdamı artarken, ithalatçıların ve dış alemin gelir ve istihdam düzeyi azalacaktır. Görüldüğü üzere her iki politikanın da amacı ödemeler dengesini düzeltmektir. Ancak bu sonuca ulaşırken yarattığı diğer sonuçlar birbirinden oldukça farklıdır.

Özellikle Türkiye 2001 yılından sonra esnek kur-sıkı para politikası uygulamalarıyla çok yüksek dolar ve euro faizlerinin getirdiği yüksek reel faizler sonucu artan sermaye girişi sonucu değerlendirilen kurlar, bozulan ödemeler dengesi ve bunun getirdiği sorunlar ABD’deki krize kadar görmezlikten gelinmiştir. Çoğu zaman reel faizleri TL’ye göre hesaplanmaktadır. Bu açıdan 2001 yılından sonra reel faizler % 11’lere kadar düşmüştür. Ama dolar üzerinden elde edilen getiriler hesapladığında reel faizin % 45’lere kadar yükseldiği görülmektedir. TCMB örtük veya açık olarak enflasyon hedeflemesi rejimini benimsemiş, temel politika aracı olarak da faizleri kullanmıştır. TCMB faiz politikasını yüksek bir reel faiz sağlamak üzere inşa etmiştir. TCMB’nin bu şekilde bir politika izlemesinin temel nedeni reel faizlerin düşmesi durumunda, toplam talebin yani enflasyonun yükseleceği kaygısıdır. TCMB’nin yüksek faiz politikası, toplam talebi azaltmak açısından doğru bir politika değildir. Bu dönemde yüksek reel faiz; TCMB, özel birimler ve hükümet açısından da istenen bir politikadır yani sub-optimal dendedir. Yüksek reel faizler bankaların ve özel sektörün çok rahat dışarıdan kredi bulabilmesine neden olmuş, harcamalar finanse edilirken birçok aktörü de tatmin etmiştir. Yüksek reel faiz Türkiye’de toplam talebi arttırmış, reel kuru değerlendirmiş, kısa dönemde geçiş etkisinden

dolayı enflasyona olumlu katkı yapmış ve ekonomik büyümeyi hızlandırmış, iç talebin canlı olması nedeniyle ortaya çıkan fiyat katılıkları dolayısıyla enflasyonla mücadelenin zorlaşması yanında, içe dayalı bir büyüme ile artan ödemeler dengesizliği, ekonomik yapıyı hassaslaştırarak şu veya bu şokla ekonominin krize girme olasılığını yükseltmiştir.

Türkiye ve birçok ülkede de olduğu gibi esnek kur rejimi teorik olarak enflasyon hedeflemesi için uygun bir rejim olsa bile pratikte görevlerini yerine getirmemektedir. Kurların değerlendirilmesine izin veren TCMB zaman zaman kura müdahale etse de (2006 Mayıs) son dönemlerde ABD mortgage krizinin giderek derinleşmesi ve artan güven bunalımı, yabancı çıkışlarının yaşanması sonucu kura müdahale etse de başarılı olmamış, YTL hızlı bir şekilde değer yitirmiştir. Enflasyon hedeflemesi açısından başarısız bir sistem olsa da esnek kur, kriz zamanında Türkiye'nin önemli ölçüde önünün açılmasına neden olmuştur. İngiltere'de başlayan ABD'de giderek derinleşen mali finansal ve reel kriz sonucunda önemli ölçüde yabancı kaynak Türkiye'yi terk etmiş dolayısıyla TL önemli ölçüde değer kaybetmiştir. TL'nin değer kaybı sonucu kur denge değerine yaklaşmıştır. Esnek kur iki avantaj ortaya çıkarmıştır. Birincisi ülkeye gelip sıcak paradan önemli faiz geliri elde edenlerin, ülkeyi terk etme durumunda kurlar daha da yükseleceğinden bu gelirden mahrum olma imkanları artmıştır veya Türkiye'yi terk ettikleri takdirde zararlarının daha da artma olasılığı yükselmiştir. İkinci olarak da reel kurun değer kaybetmesi sonucu ihracat ucuzlarken ithalatın önemli ölçüde pahalılaşması, ödemeler dengesini hızlı bir şekilde düzeltmiştir. Eylül ayında ihracat % 42 artışla 12.8 milyar dolara, ithalat da % 24 artışla 17.9 milyar dolara yükselmiştir. İhracatın ithalattan daha hızlı artması etkisini dış ticaret açığında göstermiştir. Dış ticaret açığı % 7 düşüşle 5.4 milyar dolara gerilemiştir. Dış ticaret miktar endeksleri de aynı yönde çıkmıştır. İhracat miktar endeksinde Eylül ayında % 17,5 ve üçüncü çeyrekte % 10 artış olmuştur. Halbuki ithalat miktar endeksinde ise aynı ay % 0.5 ve üçüncü çeyrekte % 0.2 düşüş görülmüştür. Bundan sonra bu eğilimler güçlenecektir. TL'nin değer kaybı, enerji ve ham madde fiyatlarında gerileme, iç talebin durması ve parite gelişmeleri sonucunda dolar bazında ithalatta ciddi düşüşler söz konusudur. Dış koşullar ihracatı olumsuz etkilese bile

dış ticaret açığı daralacaktır (Akat, Vatan Gaz., 24-11-2008). Bütün bu gelişmeler ithalata bağımlı hale gelen birçok sektörü rahatsız etmiş, yabancı finansal sermayenin kazançlarını azalttığından geçmiş ekonomik ortama duyulan arzu giderek artmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, İskandinav Modeli olarak bilinen teorik çerçeve yardımıyla fiyatlar/kur, harcamalar ve ödemeler dengesi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu inceleme yardımı ile dış dengesizlik veya ödemeler dengesizliği kavramından ne anlaşılması gerektiğini, doğru bir dış açığın nasıl tanımlanacağını, kurların ne kadar önemli olduğunu dış ve iç denge düzeltim sürecini krizin bize getirdiği fırsatları göstererek hükümet üzerinde giderek artan IMF baskısının genel çıkarlarımızla örtüşmediğini göstermektir. Bunu yapabilmek için ticarete konu olan ve olmayan mallar arasında önce bir hatırlatma yapmak gerekir. Ticarete konu olmayan mallardan çoğu zaman hizmetler ve gayrimenkulleri anlıyoruz. Ancak taşıma maliyetleri ve verim de malların ticarete konu olup olmayacaklarını belirleyecektir. Bunu uluslararası ticarete taşıyarak örneklemek gerekirse;  $Pe(1+\theta) = P^*$  eşitliğinden faydalanarak ticarete konu olan ve olmayan malları tanımlayabiliriz.  $P^*$  dünya fiyatıdır. Bizim malımızı kârlı olarak satabilmemiz için  $\theta$  taşıma maliyetlerini kendi malımızın üzerine koyduğumuz da  $Pe(1+\theta) < P^*$  ise malımız ticaret konu olacaktır aksi takdirde bu mal ticarete konu olmayacaktır. Benzer şekilde yabancıların ihracatı yani bizim ithalatımız için de söylenebilir. Eğer bizim ülkemizdeki üretim ve verimlilik  $Pe < (1+\theta)P^*$  ise yabancılar ülkemizde mal satamaz. Dolayısıyla uluslararası ticarete konu olan ve olmayan mal ayrımını yaparken sadece hizmetler ve gayrimenkul değil diğer taşınabilir mallarda göreceli fiyatların konumuna göre uluslararası ticarete konu olabileceği gibi kur ve verim gibi değişkenlerde meydana gelecek değişimler sonucu ticarete konu olmayan bir mal haline de dönüşebilir veya terside geçerlidir. Dolayısıyla doğru bir dış dengenin ticarete konu olan mallar cinsinden tanımlanması gerekir. Bu noktada çoğu zaman kullanılan cari işlemler dengesi/GSMH oranı doğru bir dış dengesizlik ölçütü değildir. GSMH hem ticarete konu olan hemde olmayan kalemlerin toplamından oluşan bir büyüklük olduğu için dış dengesizliği tanımlama açısından gerçekçi değildir. Bu noktada İskandinav veya

Avustralya modelinin ekonomiyi ticarete konu olan sektörler olarak ayırarak cari işlemler dengesizliğini tanımlaması doğru bir yaklaşımdır. Bu denklemin nasıl elde edildiğini incelemeden önce Dornbusch'un dış denge tanımını burada bir denklem olarak vererek bazı çıkarımlar yapılması IMF'nin Türkiye'ye getireceklerini anlamamıza yardımcı olacaktır. Aşağıda yer alan denklemdaki harflerin ne anlama geldiğini hemen burada belirtelim.  $v = \frac{P_T}{P_N}$  ticarete konu olan malların ticarete konu  $P_N$

olmayan mallar cinsinden değeridir ki bu aynı zamanda reel kurdur. ticarete konu olan malların toplam arzını ve talebini  $Y_N, D_N$  de ticarete konu olmayan malların toplam arzını ve talebini,  $Y$  ülkenin toplam gelirini,  $E$  de toplam harcamaları göstermektedir. Denklemin sol tarafı, ticarete konu olan sektörün toplam arz ve talebi arasındaki farkı tanımlamaktadır. Eğer  $Y_T > D_T$  bir dış fazladan  $Y_T < D_T$  ise de bir dış açıktan söz edebiliriz.

$$v(Y_T - D_T) = (D_N - Y_N) + (Y - E) \quad (1)$$

(1) nolu denklemdaki dış ticaret dengesi problemi ya gelir ve harcama arasındaki bir dengesizliği yansıtmaktadır ya da reel kurun ticarete konu olmayan mal piyasasında yarattığı bir dengesizliktir. Örneğin (1) nolu denkleme göre dış ticaret dengesindeki bir fazlalıktan bahsediyorsak ya harcamaları aşan bir gelir yaratmışızdır ya da ortaya çıkan reel kur ticarete konu olmayan mallar da bir talep fazlası yaratmıştır. Ticarete konu olmayan mallar piyasası temizlenirken yani dengeye gelirken ticaret fazlası da harcamaları aşan gelir fazlasına eşittir. Aksine Türkiye gibi açık veren bir ülkeden bahsediyorsak reel kurun değerlendirilmesi sonucu ticarete konu olmayan mallara (ülke içi mallar da diyebiliriz) olan talep azalıyor ve harcamalarda geliri aşıyorsa ticarete konu olan sektördeki talep üretim değerinden büyük olacağından  $Y_T < D_T$  dış açıktan bahsedebiliriz. Dolayısıyla dış dengenin yeniden sağlanabilmesi için ya reel kurların değişmesi yada harcamaların kısılması gerekmektedir. Örneğin; reel kurun değerli olduğu bir ortamda dış fazla sağlamanın tek yolu cari gelire göre harcamaların kısılmasıdır. Yüksek bir harcama düzeyinde kalınmak isteniyorsa da reel kur değer kaybederek talep ticarete konu olamayan mallara kaymalıdır. Bu analizden çıkarılacak sonuçlar şöyledir:

1-) Dış ticaret dengesi bir harcama gelir süreci olmasının yanında sektörlerin toplam arz ve taleplerinin göreceli durumlarına bağlı olarak tanımlanabilir.

2-) Dış dengenin düzeltim süreci fiyat ve harcamaların yapısının değişmesine bağlıdır. Harcamaları kısarak dış denge sağlanabilir ancak bunun maliyeti, düşük refah ve işsizliktir. Talep ticarete konu olmayan mallara kaymalıdır. Kurların, reel kur veya nominal kurun ticarete konu olmayan mallara talebi arttıracak şekilde değişmesi gerekmektedir. Kurdaki değişim ile ticarete konu olan mallar için arz fazlası ve dış dengenin sağlanması için gerekli kaynağı yaratacaktır. Bu tür doğru bir kur düzeyi harcamaların arttığı bir ortamda bile dış dengenin bozulmasını engelleyebilir. Harcamaları ülke içi mallara veya ticarete konu olmayan mallara kaydıran bir kur politikasının maliyetini ithalatçılar ve yabancılar öder. İç talebin yani ticarete konu olmayan mallara talebin artması doğru kur ile bir araya geldiğinde dış denge bozulmaz. Eğer kurlardaki değişim yanında gerek hizmetlerde gerekse ülke içinde ürettiğimiz mallarda yüksek bir verim sağlanabilirse harcamalar artarken dış fazla da verilebilir. Denilebilir ki kur veya fiyatlardaki değişim dış dengeyi hemen düzeltmez. Dış dengesizlik yapısalıdır. Bu tür bir itiraz fiyatların kaynak, tüketim ve üretim etkinliğini sağlamadığı düşüncesi ile eş değer bir yaklaşımdır. Doğru fiyatlar (doğru fiyattan kasıt ödemeler dengesini sağlayacak kur düzeyidir) ülkenin üretim gücünü, rekabetini, faktör donanımını ve sanayi yapısını olumlu yönde etkileyecektir. Doğru fiyatların olduğu bir ekonomide ülkenin mühendisi, işçisi ve girişimcisi risk alabilir, çalışabilir ve teknoloji geliştirebilir veya taklit edebilir. Doğru bir fiyatın olmadığı bir ekonomide bu tür bir çabanın doğmasını beklemek hayalciliktir. Doğru olmayan bir fiyat yapısı ülkenin sanayisi dışa bağımlı, yaratıcılığı düşük, ülkenin faktör donanımına ters, sürekli açık veren, varlıklarını ve refahını yabancılara devreden bir ekonomi yaratır. Bu bilgilerin ışığında tekrar Türkiye'ye bakalım.

Türkiye'deki uygulamada dış denge tanımlanırken ödemeler dengesinden cari işlemler açığı dolar cinsinden milli gelirle orantılanarak bulunur. Bu rakam da 2003 de % 3 iken 2007 de %7'dir. Genel olarak kullanılan bu dış denge veya dengesizlik ölçütü yukarıdaki modele göre bakıldığında

da sağlıklı değildir. Dış denge analizi cari işlemler açığının milli gelire oranı ile yapılır. Ancak dış ticareti yapılmayan hizmetler, gayrimenkuller milli gelirin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bunun yanında; Türkiye’de kurların değerlendirilmesi genellikle dış açığı arttırırken, GSMH’nin dolar cinsinden değerinin de yükselmesi nedeniyle dış açığın milli gelire oranı küçültmektedir. Bu anlamda Dornbush’un (1)’nolu denklemi daha anlamlı bir dış denge ölçüsüdür. Dış açığı, dış ticarete konu olan malları üreten kesimlerin üretimi ile kıyaslayarak bir değerlendirme yapmak hem doğru bir dış denge ölçümü yapma hem de kurların önemini daha rahat anlama imkanı vermektedir. Milli gelir muhasebesi açısından ticarete konu olan malların toplam üretim değerini bulmak için bakmamız gereken dört sektör bulunmaktadır. Bunlar ise tarım, balıkçılık, madencilik ve imalat sanayidir.

Tablo 1’de imalat sanayine göre tanımlanmış dış denge değerleri ve reel kur görülmektedir. Dış açığı imalat sanayi üretimine orantıladığımız zaman doğru dış denge ölçümü yapmış oluruz. Tablo 2 ile tablo 1’i kıyasladığımızda cari işlemler dengesinin gelişiminin bu yeni tanıma göre daha kötü olduğunu ve açığın 2000’de % 18,8’e çıktığını, 2001 yılında bir fazla görünse de 2002’den itibaren açığın büyümeye başladığını ve 2006’da % 33.5 ile zirveye ulaştığının, 2007’de ise biraz toplanarak % 31.8’e gerilediğini görmekteyiz. Cari işlemler açığı/imalat sanayi üretimi oranı ise Türk imalat sanayisi üretiminin neredeyse üçte bir kadar dış kaynakla gerçekleştiğini göstermektedir. Tablo 2’de de görüldüğü üzere dış açığın milli gelirdeki payı o kadar yüksek olmayabilir. Ancak mal üreten kesimlerde payı fevkalade yüksektir. Bu bozulmanın sebebi de bellidir. Birinci sebep; tablo 1’de de görüldüğü gibi reel kurla imalat sanayi dış açık oranının bir biri ile kıyaslandığında reel kurun değerlendirildiğinde dış dengenin bozulmasıdır. Bütün bu bozulmaya rağmen imalat sanayinde yaratılan katma değer % 69’unun yerli olması ilgi çekicidir. Eğer reel kur 2001 yılındaki düzeyine döne bilirse imalat sanayi daha fazla katma değer yaratabilir. Kur-

lar imalat sanayi için önemlidir. Dış dangedeki bozulmanın diğer bir sebebi de ikinci tablodan gözlemlenebilir. Bu bağlamda kamu tasarrufları yani bütçe açıkları azalırken toplam tasarrufların GSYİH oranının %20’lerde kalması özel sektörün harcamalarının arttığı ve tasarruflarının azaldığı anlamına gelmektedir ki, buda dış dengenin bozulmasını hızlandırmaktadır. Her iki tablonun ortak olan noktası değerli TL’dir. 2001-2007 yılları arasında izlenen yanlış para politikası düşük kur ve yüksek faiz politikası imalat sanayine göre tanımlanan açığın artmasında önemli rol oynamıştır. Belki enerji fiyatlarının da buna katkı yaptığı söylenebilir. Ancak sonucu değiştirmez. Enerji fiyatlarını görmezlikten gelerek imalat sanayinde yaratılan katma değer %80’nin yurt içi kaynaklı olduğu gerçeğini dikkate aldığımızda kurların rekabetçi bir düzeyde olması imalat sanayinin rekabet gücünü arttıracaktır. Buda ödemeler dengesinin iyileşmesini sağlayacaktır. Bu açıdan ortaya çıkan ABD’deki finansal mali krizin TL de yaratmış olduğu değer kaybı Türkiye açısından önemli bir fırsat ve avantaj yaratmıştır. İngiltere’de başlayan ve ABD’de derinleşen kriz ciddi bir sermaye sıkıntısı yaratmış, bunun sonucunda Türkiye’den önemli ölçüde sermaye çıkışı yaşanmış, IMKB değer kaybetmiş, yabancı paralara talep artmış, dolar ve euro gibi uluslararası paralar karşısında TL’nin değer kaybetmesine neden olmuştur. Bütün bu gelişmeler bir yılın yarısı gibi kısa bir zamanda temel makro değişkenleri önemli ölçüde değiştirmiştir. Büyüme beklentileri revize edilmiş, ödemeler dengesi de düzelmeye başlamıştır. Bu noktada merkez bankasının faiz indirimleri daralan ekonomi açısından dizayn edilmiş olsa da kurun değerlendirilme sürecini engelleyici bir etki yaratacaktır. Genişletici para ve maliye politikası esnek kur altında bir araya geldiğinde kriz daha hafif bir şekilde atlatılabilir. Bu tür bir politika sonucunda kur ne olur endişesi ile hareket edenlere 2001 yılında reel kurun 116 bugün ise TL’nin değer kaybına rağmen 170 olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Baştaki model hatırlanırsa yüksek bir reel kur yüksek bir harcama düzeyi ile beraber hem iç hem de dış dengeyi sağlayabilir.

Tablo 1: Gerçek Dış Denge

| Yıllar                                                 | 2000  | 2001  | 2002  | 2003  | 2004  | 2005  | 2006  | 2007  |
|--------------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <b>Cari İşlemler Açığı/ İmalat sanayi üretimi (\$)</b> | -18.3 | fazla | -1    | -13.1 | -19,7 | -26.6 | -33.5 | -31.8 |
| <b>Reel Kur (1995=100)</b>                             | 147.6 | 116.3 | 125.4 | 140.6 | 143.2 | 171.4 | 160.1 | 190.3 |

Tablo 2: Ödemeler Dengesi

|                                             | 2001  | 2002  | 2003  | 2004 | 2005 | 2006 | 2007* |
|---------------------------------------------|-------|-------|-------|------|------|------|-------|
| <b>Cari İşlemler Dengesi/GSMH</b>           | 2.3   | -0.7  | -3.1  | -4.8 | -6.2 | -7.5 | -7.6  |
| <b>Finans Hesabı /GSYİH</b>                 | -10   | 0.6   | 2.8   | 5.5  | 12   | 10.7 | 7.7   |
| <b>Toplam tasarruf/GSYİH</b>                | 17.5  | 19.2  | 19.3  | 20.3 | 20.4 | 20.0 | -     |
| <b>Bütçe Açığı/GSYİH</b>                    | -16.5 | -14.6 | -11.3 | -7.4 | -2.0 | -0.8 | -4.7  |
| <b>Enflasyon</b>                            | 51.49 | 43.96 | 25.4  | 8.58 | 8.18 | 9.60 | 8.5   |
| <b>GSYİH (1987 fiyatları ile % değişim)</b> | -10.1 | 7.9   | 5.8   | 9.8  | 7.6  | 6.1  | 4.7   |

Kaynak: [www.tcmb.gov.tr](http://www.tcmb.gov.tr)

\* Ocak-Haziran, 2007

Bugünkü koşullarda esnek kur rejimi ciddi bir avantajı da Türkiye ekonomisine beraberinde getirmektedir. Kura spekülatif bir atak yapılması veya Türkiye'yi terk etmek istenildiği zaman ciddi zararların edilme olasılığını bünyesinde taşıdığından özellikle dışa bağımlı olan sanayici, ithalatçı ve özellikle finans kesiminde çalışan yerli ve yabancı sermayenin kazançlarında ciddi daralmaların yaşanması ve yaşanma ihtimalinin olması Türkiye ekonomisi açısından avantajdır. Bugün borsanın daha da düşmesinin önündeki en büyük engel esnek kurdur. Türkiye'yi terk etmek isteyenlerin ciddi zararları göze almaları gerekir. Tamda bu noktada hükümet üzerinde giderek artan bir IMF baskısının oluşması da hem manidar hem de düşündürücüdür. IMF ile 20-24 milyar dolarlık bir dış kaynak sağlamak için iç talebi daraltıcı, kuru baskılayıcı ve ekonomiyi daraltıcı bir ekonomik pakete Hükümetin razı olması için baskılar giderek artmaktadır (ki basında çıkan haberlere göre anlaşılmayan ayak maliye politikasıdır, IMF'nin istediği bellidir; sıkı maliye politikası). Bu tür baskı gruplarının amaçları;

- 1-) İthalatçı ve özellikle finans kesiminde çalışanlar kendi pazar paylarını ve yüksek karlarını korumak
- 2-) İmalat sanayinin borçlu yapısı dikkate alındığında bankaların önümüzdeki dönem artacak kaynak ihtiyaçları için dış sermaye sağlamak
- 3-) Kurda ve fiyatlarda istikrar sağlamak, bu sayede rahat rahat kar transferlerini yapabilmek

olarak sıralanabilir. Bu amaçlara ulaşmak için IMF açısından bir standby olmazsa olmazdır. Hem kur değerlenecek hem gerek duydukları sermaye kazanılacak, hem de tekrar sıcak para kaynaklı yüksek kazançlarına ulaşabileceklerdir.

Peki, bu durum Türkiye için kabul edilebilir midir? Cevap oldukça basittir "Hayır". Bu bağlamda hükümet IMF'den uzak durmalıdır. Yukarıda anlatılan teorik çerçevede kapsamında uygun çıkarımlar yapmamız gerekirse;

1-) Reel kur önemlidir, kurlar doğru denge fiyatını buluncaya kadar yükselmelidir. İmalat sanayine göre tanımlanan dış açık, katma değer % 70 ile % 80'inin Türk işçisi mühendisi, girişimcisi tarafından yaratıldığını göstermektedir. İhracatçılar reel kur konusundaki görüşlerinde haklıdır. Nasıl ki kur değerlendirirken ihracatçılar sıkıntı çekiyorsa şimdide dışarıya bağımlı olanlar sıkıntı çekeceklerdir.

2-) Türkiye'deki bankacılık sektöründe kamu bankaları ve özel bankalar hazine ve TCMB tarafından aynen ABD'de olduğu gibi desteklenmelidir. ABD ve Avrupa piyasasına sürülen para 4.5 trilyon dolardır. Genişletici maliye ve para politikasından korkulmamalıdır. Kurun yükselmesi, enflasyonun yükselmesi dezavantaj değildir, tam tersine rekabet gücümüz artacaktır. Batı ekonomileri 2009 yılında toparlanmaya başlarsa rekabetçi bir kurun varlığı ihracatımızı sıçratabilir.

3-) Faizlerin düşürülmesi doğrudur ve genişletici para politikası fiyatları arttırır. Fiyatlar resesyon atlatılırken yükselebilir, bu enflasyonun artması analıma gelir, ama resesyondan sonra tekrar sıkı politikalara dönülebilir. Fiyatlardaki artış telafi edilebilir. Düşük faiz yüksek kur ve enflasyon sıcak para olarak kazanılan faizleri azaltır. Faiz farklılıklarının azalması esnek kurun doğru düzeyde oluşmasına yardım eder. Doğru kur ve faiz sermayeyi finanstan üretime kaydırır. Üretim ve istihdam artar.

4-) Türkiye’de resesyon tehlikesi vardır. Bu durumun ortaya çıkma olasılığı IMF’ye bağlıdır. IMF ile bir antlaşma Türkiye’yi resesyona sokabilir. Buda krizin maliyetini artırır, işsizlik artar, ekonomi daralır. Unutulmamalıdır ki ABD’deki krizden IMF de sorumludur. Sorumlu olan kuruluştan beklenen 20 milyar dolar, reel kurdaki yeterli bir değişme ile çok rahat sağlanır. 150 milyar dolar civarında ithalatı olan Türkiye’nin ithalatının %10 lükstür. Buda yaklaşık 15 milyar dolardır. Kurlar yeterince yükselirse IMF’den beklenen 20 milyardan çokta fazlasını kendi tasarruflarımız ile sağlayabiliriz. Türkiye tasarrufların kendi üretiminden kaynaklanabileceğini, böylelikle oluşacak sermayenin de kendi üretimi olduğunu anlamalıdır. Dış kaynakla günü kurtarmak ve IMF ile antlaşma yapmak çok sık yaptığımız ve sonuçlarını ezberlediğimiz kötü bir filmidir. Hükümet bütün baskılara karşın genişletici para ve maliye politikası izlemelidir.